

УДК 330.101

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-3-20>**Шеремет О.О.**

кандидат економічних наук, доцент,
директор Навчально-наукового
інституту економіки і управління
Національного університету харчових технологій

Осипов В.І.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Sheremet Oleh

National University of Food Technologies

Osipov Vasyl

Odessa I.I. Mechnikov National University

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ РИНКОВИХ СТРАТЕГІЙ У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

PROVIDING COMPETITIVENESS FOR IMPLEMENTATION OF MARKET STRATEGIES IN THE FOOD INDUSTRY

У статті розглядаються питання щодо забезпечення конкурентоспроможності при реалізації ринкових стратегій у харчовій промисловості. Досліджено теоретико-методологічні основи конкуренції та її вплив на розвиток харчової промисловості. Обґрунтовано, що механізми ринкової конкуренції мають значний вплив на стратегію та тактику господарювання, пов'язаного з виробництвом, розподілом, обміном і споживання результатів діяльності суб'єктів харчової галузі національного макроекономічного середовища. Запропонована сегментна структура конкуренції у харчовій промисловості. Досліджені теоретичні аспекти конкурентоспроможності у харчовій промисловості. Виокремлені фактори, які впливають на конкурентоспроможність харчової промисловості. Визначені базові конкурентні прояви, які характеризують привабливість харчової галузі у конкурентній взаємодії. Визначена системна взаємодія управлінських процесів пов'язаних з конкурентоспроможністю у харчовій промисловості.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, ринкове середовище, харчова промисловість, національна економіка, макроекономічне середовище.

В статье рассматриваются вопросы связанные с обеспечением конкурентоспособности при реализации рыночных стратегий в пищевой промышленности. Исследованы теоретико-методологические основы конкуренции и ее влияние на развитие пищевой промышленности. Обосновано, что механизмы рыночной конкуренции оказывают значительное влияние на стратегию и тактику хозяйствования, связанного с производством, распределением, обменом и потреблением результатов деятельности субъектов пищевой отрасли национальной макроэкономической среды. Предложена сегментная структура конкуренции в пищевой промышленности. Исследованы теоретические аспекты конкурентоспособности в пищевой промышленности. Определены факторы, которые влияют на конкурентоспособность пищевой промышленности. Определены базовые конкурентные проявления, характеризующие привлекательность пищевой отрасли в конкурентном взаимодействии. Определено системное взаимодействие управленческих процессов связанных с конкурентоспособностью в пищевой промышленности.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособность, рыночная среда, пищевая промышленность, национальная экономика, макроэкономическая среда.

The article deals with issues of ensuring competitiveness in the implementation of market strategies in the food industry. The theoretical and methodological foundations of competition and its influence on the development of the food industry are investigated. It is substantiated that the mechanisms of market competition have a significant influence on the strategy and tactics of management related to the production, distribution, exchange and consumption of the results of the activities of food industry actors of the national macroeconomic environment. The segmental structure of competition in the food industry

is proposed. Theoretical aspects of competitiveness in the food industry are investigated. Emphasized factors that influence the competitiveness of the food industry. Established basic competitive manifestations that characterize the attractiveness of the food industry in competitive interaction. The systemic interaction of management processes related to competitiveness in the food industry is determined. It is proved that the problems of competition in the food industry are more legitimate to consider from the side of the influence on the processes of competition, which are equated with the concept of competition management, as well as from the standpoint of developing the capacity of food industry actors who took part in competition and asking to strengthen their competitive position in the market environment under the influence of various factors and phenomena. The current urgency of a strategically important for the food industry of the national economy of a certain task requires a theoretical and methodological substantiation of issues that have a resource-economic, organizational-functional, administrative, technical, technological, financial-economic, social and environmental orientation. The identified relevance prompts the development and implementation of priority system measures to ensure and implement market strategies in the food industry.

Key words: competition, competitiveness, market environment, food industry, national economy, macroeconomic environment.

Постановка проблеми. Розвиток харчової промисловості країни може бути ефективним, коли її сегментні складові будуть отримувати конкурентоспроможні результати господарської діяльності, які забезпечать динамічне якісне зростання добробуту у національному макроекономічному середовищі.

Динамічно, успішно та ефективно переорієнтовується на європейське ринкове середовище та інші міжнародні ринки харчова галузь національної економіки з 2016-2019 років, чому сприяла пріоритетна, всебічна, всеохоплююча та поглиблена зона вільної торгівлі між країнами Європейський союзом та Україною. В стратегічній перспективі національна харчова промисловість фактично виступає системоутворюючим сегментом, який формує агропродовольчий ринок, продовольчу й фінансово-економічну безпеку національного макроекономічного середовища. Тому, дослідження забезпечення конкурентоспроможності при реалізації ринкових стратегій у харчовій промисловості є достатньо актуальним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні аспекти розвитку конкурентоспроможності досліджено у працях: А. Сміта, Дж. Кейнса, К. Макконнелла, Дж. Міллема, П. Самуельсона, І. Ансоффа, С. Брю, П. Хайна, М. Портера, Ю. Сафонова, Ю. Мельника та ін.

Метою дослідження є дослідження теоретико-методичних аспектів забезпечення конкурентоспроможності при реалізації ринкових стратегій у харчовій промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значення конкуренції для функціонування національної економіки у ринковому просторі важко переоцінити. Конкуренція є невід'ємною частиною у ринковому середовищі, є необхідною умовою розвитку національної економіки та її сегментних складових.

Європейське конкурентоспроможне ринкове середовище остаточно постає головним сектором національного експорту країни. Вільна міжнародна торгівля з країнами Європейського союзу забезпечила проведення та завершення переговорів про зону вільної торгівлі з іншими країнами міжнародного макроекономічного середовища: Ізраїль, Канада, Туреччина, Китай та інші [1].

Під впливом зазначених факторів у харчовій промисловості необхідно динамічно та обґрунтовано змінювати методи реалізації ринкових стратегій з орієнтацією на інноваційні продукти та сучасні технології, транспарентну систему управління та ефективно-інституційного регулювання в умовах посиленої міжнародної конкуренції та глобалізації.

Сучасна актуальність стратегічно важливого для харчової галузі національної економіки визначеного завдання потребує теоретико-методологічного обґрунтування питань, які мають ресурсно-економічне, організаційно-функціональне, адміністративне, технічне, технологічне, фінансово-економічне, соціальне та екологічне орієнтацію. Визначена актуальність спонукає до розробки та впровадження пріоритетних системних заходів до забезпечення та реалізації ринкових стратегій у харчовій промисловості.

Господарсько-економічні процеси у харчовій промисловості за роки незалежності України, показують, що механізми ринкової конкуренції мають значний вплив на стратегію та тактику господарювання, пов'язаного з виробництвом, розподілом, обміном і споживання результатів діяльності суб'єктів харчової галузі національного макроекономічного середовища.

Сучасні механізми ринкової конкуренції пронизують господарські та фінансово-економічні відносини на всьому макроекономічному

просторі, а також впливають на створення новітніх форм, стилів, методів, алгоритмів й етикету господарювання кожного суб'єкта харчової промисловості країни.

У сучасних умовах розвитку країни, знання основ управління стратегічною діяльністю дозволяє знайти конкурентні рішення, які забезпечать перевищення доходів над витратами, принаймні, на величину запланованої ефективності [1].

Досить значний внесок у теорію досконалої конкуренції був зроблений Дж. С. Міллем, де він обґрунтував вплив міжнародного попиту, запропонував потрібну класифікація цінової еластичності попиту, визначив поняття економії на масштабах й альтернативних витратах.

Відомий науковець І. Ансофф характеризує конкуренцію як відповідний економічний процес взаємодії, взаємозв'язку та боротьби між суб'єктами, що виступають на ринку для забезпечення кращих можливостей збуту своєї продукції (товарів, робіт, послуг), задоволення різноманітних потреб споживачів та одержання найбільшого чистого фінансового результату [2].

Методологічні основи конкуренції у макроекономічному просторі, як категорії, заклали основоположники економічної науки Адам Сміт, Джон Кейнс та ін. Поведінковий підхід став першим підходом до визначення конкуренції у ринковому середовищі. Адам Сміт ототожнював конкуренцію з «чесним суперництвом між продавцями за більш вигідні умови продажу своїх товарів» [2].

Конкуренція – це цивілізоване суперництво між різними суб'єктами господарської діяльності ринкового середовища за найбільш вигідні умови реалізації результатів господарювання та отримання найбільшого фінансово-економічного ефекту. Конкуренція мобілізує особистий фінансово-економічний інтерес і підприємницький потенціал до максимізації.

Відомий американський економіст-дослідник П. Хайне стверджував, що конкуренція є прагнення якомога краще задовольнити критеріям доступу до рідкісних благ та визначальним фактором конкурентоспроможності виступає здатність до забезпечення «масовості» малодоступних благ.

Необхідно погодитися з думкою багатьох науковців-дослідників, що що конкурентоспроможність у ринковому середовищі більше визначається людським фактором.

Також необхідно відмітити, що конкуренція – це процес, за допомогою якого суб'єкти макроекономічного середовища отримують і передають визначений багаж компетенцій та дозволяє ефективно використовувати зна-

ння та здібності у підприємницькій діяльності. У науковому просторі значна частина досягнутих людських благ отримана саме шляхом суб'єктивного змагання та конкуренції.

Конкуренція у національному макроекономічному середовищі вимагає раціональної поведінки як умови перебування суб'єктів господарювання на споживчому ринку.

У значної кількості наукових досліджень пов'язаних з конкурентоспроможністю, спрямованість конкуренції здійснюється у наступній орієнтації:

- функціональна спрямованість конкуренції, яке передбачає свідоме суперництво старого з сучасним, з інноваційними розробками, або коли приховане стає явним;

- поведінкова спрямованість конкуренції – означає запеклу боротьбу за фінансові ресурси споживачів шляхом задоволення їх потреб;

- структурна спрямованість конкуренції – це дослідження та оцінювання структури ринкового середовища для визначення ступеня свободи виробників та споживачів на ринку і способу виходу з нього.

Правові засади підтримки та захисту конкуренції у національному макроекономічному середовищі, обмеження монополізму у підприємницькій діяльності, а також забезпечення ефективного функціонування та розвитку національної економіки на основі конкурентних відносин регулюються Законом України «Про захист економічної конкуренції».

Конкуренція (економічна конкуренція) – це змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначити умови обороту товарів на ринку [2].

Значення національного законодавства про захист конкуренції виокремлюється з її місця у моделі функціонування ринкового середовища країни. У розвинутих країнах міжнародного економічного простору, конкуренція – це основний двигун розвитку економіки, тому що вільне змагання суб'єктів господарювання з метою отримання за рахунок власних досягнень переваг над іншими створює ряд важливих умов успішного розвитку країни.

У господарсько-економічному аспекті конкуренція є передумовою оптимально-ефективного розподілу обмежених суспільних ресурсів та розвитку науково-технічного прогресу. У соціально-політичному аспекті наслідками конкуренції є підвищення у національному суспільстві загального добробуту.

Конкуренція в умовах вільного ринкового середовища створює, підтримує та само-регулює ринкові зв'язки та відносини між суб'єктами харчової промисловості. У цьому сенсі доводиться говорити не стільки про зовнішнє управління конкуренцією під впливом різноманітних факторів, які притаманні системі функціонування галузі, скільки про пристосування до конкуренції в умовах посилення глобалізації цих процесів.

Досліджуючи питання управління конкуренцією на ринках продовольчих товарів з боку відповідних інституційних складових, необхідно мати на увазі обмежені можливості їх впливати на конкуренцію в масштабах локальних, національних, регіональних та міжнародних ринках.

Сегментна структура конкуренції у харчовій промисловості сформована на рис. 1.

Внутрішньогалузева конкуренція у харчовій промисловості – це взаємовідносини між окремими суб'єктами харчової промисловості з метою отримання запланованих результатів.

Міжрегіональна конкуренція – це процес взаємовідносин між регіональними суб'єктами харчової промисловості, які впливають на відтворювальні процеси у галузі з метою отримання бажаних результатів.

Міжгалузева конкуренція – взаємовідносини між окремими суб'єктами різних галузей,

які впливають на функціонування та розвиток харчової промисловості з метою отримання необхідних результатів.

Міжнародна конкуренція – це економічна боротьба серед виробників продовольчої продукції різних країн міжнародного простору з метою отримання стратегічних результатів.

Методи конкуренції у харчовій промисловості відрізняються своєю специфічністю та результатами, які потенційно можливо отримати.

Завдання конкуренції у харчовій промисловості мають економічну, фінансову, соціальну та екологічну спрямованість.

На конкуренцію у харчовій промисловості національної економіки впливає безліч факторів, серед яких основні

– техніко-економічні – це процеси та явища макро-, мезо- та мікрорівнів, які впливають на параметри та індикатори ефективності господарювання суб'єктів харчової промисловості;

– фінансово-економічні – це відповідні чинники, які впливають на рівень фінансових параметрів та індикаторів на діяльність суб'єктів харчової промисловості;

– соціальні-економічні – формують систему явищ, які мають вплив на рівень продуктивності праці у харчовій промисловості з урахуванням рівня забезпеченості працівників, їх працездатності, компетентності та ін.;

Рис. 1. Сегментна структура конкуренції у харчовій промисловості

Джерело: авторська розробка

– екологічно-економічні – явища та процеси, які у сучасних умовах господарювання визначають вплив екологічної ситуації, рівня екологізації технології та виробництва тощо.

Таким чином, конкуренція є вагомим фактором, який впливає на розвиток національної економіки та її сегментів, у тому числі харчової промисловості, а ринкове середовище продовольчих товарів не може ефективно функціонувати без розвинутих форм конкуренції. Поняття конкуренції у економічній теорії є фундаментальним та забезпечує розвиток ринкових відносин у макроекономічному середовищі. Необхідно також зазначити, що конкурентна боротьба на ринку харчових продуктів достатньо часто буває жорстокою та агресивною, у якій виживають достатньо сильні суб'єкти господарювання, тому стратегічно важливо щоб суб'єкти харчової промисловості було готові до підприємницького протистояння, боротьби, змагання та мали відповідні рівні конкурентоспроможності і значні конкурентні переваги, яка на національну ринку, так і на міжнародному.

Відмітимо, що проблеми конкуренції у харчовій промисловості правомірніше розглядати з боку впливу на процеси конкуренції, яке ототожнюють з поняттям управління конкуренцією, а також з позиції розвитку можливостей суб'єктів харчової галузі, які приймають участь у конкуренції та питаються посилювати своє конкурентне становище у ринковому середовищі під впливом різноманітних факторів та явищ.

Тому, за таких умов, в центрі уваги повинна знаходитися конкурентоспроможність суб'єктів харчової промисловості, які є агентами господарсько-економічної діяльності, а об'єктом дослідження теорії та практики управління постає управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур (учасників) конкурентних ринкових відносин у макроекономічному середовищі.

Управління конкурентоспроможністю в системі господарської діяльності є похідною від підсумків всієї діяльності суб'єктів харчової промисловості національної економіки. У господарських процесах, управління конкурентоспроможністю формує необхідний цілеспрямований вплив на об'єкт суб'єктом макроекономічного середовища та відповідні процеси, які взаємопов'язані з ним, у тому числі забезпечення певної орієнтації системи господарювання на отримання запланованих результатів в умовах посиленої внутрішньогалузевої, регіональної та міжнародної конкуренції.

О.В. Губарь у своїх дослідженнях характеризує конкурентоспроможність харчової промис-

ловості, як сукупність виробничо-економічних та ресурсних критеріїв, завдяки яким досягаються певні конкурентні переваги харчової продукції та в повній мірі задовольняють попит на внутрішньому та світовому ринках [4].

Конкурентоспроможність у харчовій промисловості – це відносна цілеспрямована характеристика, яка відображає поточні та довгострокові динамічні тенденції стратегічного розвитку суб'єктів, які реалізують харчову продукцію, від конкурентів за ступенем ефективності системи господарської діяльності з орієнтацією на кількісні й якісні індикатори або параметри.

Управління конкурентоспроможністю у харчовій промисловості національної економіки виокремлює відповідні аспекти, які визначають форму управлінського впливу на об'єкти управління або регулювання. Аспекти управління конкурентоспроможністю у харчовій промисловості національної економіки треба характеризувати як виокремлені технологічні операції системи управління та її сегментні компоненти, які забезпечують відповідну єдність або поєднання, що формує у сукупності процес управління у відповідному середовищі. Необхідно пам'ятати, що управління конкурентоспроможністю не піддається принциповому регламентуванню, тому що, управління – це творчий процес [1].

У наукових дослідженнях зустрічаються різні трактовки категорії «конкурентоспроможність», але за змістом її зрозуміло, що мова у всіх випадках йде про здатність суб'єкта (учасника) підприємницької діяльності конкурувати зі своїми суперниками у ринковому середовищі.

Поняття конкурентоспроможності у харчовій промисловості недостатньо повно сформульовано, незважаючи на загальне визнання його значущості у економічній теорії та системі менеджменту.

Для розуміння природи конкурентоспроможності харчової промисловості, необхідно вперш за все зрозуміти та обґрунтувати аспекти добробуту суспільства у національному макроекономічному просторі.

Всесвітнім економічним форумом (далі – Форум) чергової доповіді та рейтингу країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) мабуть відомо всім, хто цікавиться економікою країни. У щорічному рейтингу конкурентоспроможності, представленому на Всесвітньому економічному форумом за 2017-2018 роки наша країна займає 83 позицію за Індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), піднявшись у порів-

нянні з 2016-2017 років на дві позиції. Основні переваги нашої країни полягають у поліпшенні макроекономічної стабільності, ємності ринку, функціонування фінансової системи.

Необхідно відмітити, що конкурентоспроможність у харчовій промисловості має різні характерні ознаки як на макрорівні так і на мікрорівні.

На макрорівні конкурентоспроможність проявляється у високому рівні сегментного галузевого економічного зростання та можливості генерувати економічну ефективність та стандарти господарської діяльності у національному макроекономічному середовищі. Досягнення соціально-економічних та екологічних цілей також характеризує конкурентоспроможність харчової промисловості на макрорівні та розширює набір індикаторів, які її характеризують.

На мікрорівні правомірно говорити про конкурентоспроможність конкретної харчової продукції, яка здатна відповідати стандартам відповідного ринкового середовища та споживчим запитам. Тому, конкурентоспроможність визначає якісну характеристику харчової продукції, її споживчими властивостями та ринковою ціною.

Таким чином, конкурентоспроможність у загальному вигляді показує властивості, які створюють переваги для суб'єкта національної економіки у підприємницькій боротьбі за активне позиціонування у ринковому середовищі.

У харчовій промисловості застосовуються певні принципи, форми і функції галузевого управління конкурентоспроможністю. Сучасні управлінські процеси, які пов'язані з конкурентоспроможністю у харчовій промисловості національної економіки мають відповідну поетапну взаємопов'язану функціональну структуру: система організації та управління; інформаційне забезпечення; моніторинг; діагностика; економічний аналіз та оцінка; планування або програмування; моделювання; стратегічне прогнозування; механізм регулювання; модель стимулювання; аудит і контроль.

Базові конкурентні прояви, які характеризують привабливість харчової галузі у конкурентній взаємодії: розширення ринку збуту продукції; посилення конкуренції за рахунок появи нових суб'єктів господарювання; сила позиції постачальників та споживачів; конкуренція серед суб'єктів промислового сегменту.

Р. Фатхудінов характеризує конкурентоспроможність, як реальну потенційну можливість суб'єктів господарювання в існуючих для них умовах створювати та реалізовувати продукцію, яка за всіма якісними та кількісними характеристиками більш приваблива на

споживчому ринку, ніж продукція виробників конкурентів.

Таким чином, рівень конкурентоспроможності суб'єкта харчової промисловості визначає споживачем.

Конкурентоспроможність у харчовій промисловості визначається, з одного боку, якістю продовольчою продукцією, її споживчими властивостями, а з іншого боку, ціною пропозицією, яка встановлюється виробником. На конкурентоспроможність харчової продукції впливають також реклама, кон'юнктура ринку, коливання попиту та пропозиції, платоспроможність споживачів, міжнародний ринок та ін.

У харчовій промисловості необхідно розрізняти наступні категорії:

- конкурентоспроможність харчової продукції;
- конкурентоспроможність суб'єкта харчової промисловості.

Підсумовуючі дослідження конкурентоспроможності у харчовій галузі, визначимо, що конкурентоспроможність – це властивість суб'єкта конкурентних відносин, яка характеризує ступінь потенційного задоволення ним конкретної потреби в порівнянні з іншими аналогічними об'єктами, які представлені на відповідному ринковому середовищі.

Конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобалізації залежить не тільки від внутрішніх витрат, пов'язаних, наприклад, з вартістю трудових та матеріальних ресурсів або наукоємності валового внутрішнього продукту, а й від витрат в ланцюзі цінностей зовнішніх контрагентів і споживачів, які також є об'єктом стратегічного оцінювання [3].

Виокремлення конкурентоспроможності на різних рівнях управління харчовою промисловістю підкреслює також специфіку методів управління конкурентоспроможністю на кожному з рівнів, своєрідність макроекономічного та мікроекономічного галузевого управління.

У багатьох дослідженнях пропонується застосування концепції ланцюжків цінностей, функціонального моделювання з використанням вектору вихідних змінних, вектору керування впливів та вектору параметрів для визначення конкурентоспроможності у харчовій промисловості країни. На наш погляд, це недостатньо та має вузьке спрямування. У сучасних трансформаційних процесах дослідження повинно здійснюватися щодо конкурентної позиції та конкурентної сили харчової промисловості в умовах європейської та міжнародної інтеграції ринкового глобального середовища. Забезпечення конкурентоспроможності при реалізації ринкових стратегій у харчовій промисловості повинно ґрунтуватися на аналізі та оцінюванні:

- географічного сегменту суб'єктів харчової промисловості;
- внутрішньогосподарського галузевого сегменту;
- конкурентної позиції суб'єктів харчової промисловості в умовах впливу факторів, які пов'язані з інтеграційними процесами;
- динамічних потенційних можливостей конкурентної позиції у галузевому сегменті при збереженні застосовуваної у сучасних трансформаційних умовах стратегічного функціонування та адекватної поведінки;
- конкурентних переваг результатів діяльності у харчовій промисловості;
- здатності суб'єктів харчової промисловості захищати свої результативні конкурентні позиції у контексті конкурентного тиску;
- потенційні можливості стратегічних змін у національному макроекономічному середовищі.

Оцінка конкурентоспроможності у макроекономічному середовищі – пріоритетний етап дослідження ринкової кон'юнктури, на стан якої в умовах глобалізації впливає значна кількість факторів політичної та соціально-економічної спрямованості (попит і пропозиція, та їх співвідношення; ціноутворення; обсяги промислового виробництва; логістичні витрати; маркетинг; інфраструктура ринкового середовища; природно-кліматичні умови; кон'юнктурні процеси та ін.) [1].

Досліджуючи товарну структури зовнішньої торгівлі за 2010-2018 роки, за даними Державної служби статистики України, необхідно відмітити динамічне зростання в останні роки експорту готової харчової продукції (рис. 2), що свідчить про поступове відновлення конкурентоспроможності національної харчової промисловості на міжнародному ринку.

Необхідно відмітити, що 2016 року поступово відновлюється експортні поставки харчової продукції на міжнародні ринки, так у 2018 році експорт склав 3018,6 млн. дол. США, що більше на 6,78 % у порівняно з 2017 роком та на 23,2 % – 2016 рік. Але зауважимо, що показники 2018 року, ще менше на 18,32 % у порівняно з 2013 роком, що пов'язано з втраченою ринку країни, яка здійснює агресивні дії по відношенню до України.

Відновлення макроекономічної стабільності у національному середовищі створює атмосферу впевненості у посиленні ділової активності у харчовій промисловості, що дозволить збільшити експортні можливості галузі та захищати свої результативні конкурентні позиції у контексті конкурентного тиску у міжнародному ринковому середовищі. Вагому роль у забезпечення конкурентоспроможності при реалізації ринкових стратегій в харчовій промисловості в трансформаційних умовах повинна система державного інституційного регулювання та управління.

Висновки з проведеного дослідження. Підтверджено, що конкурентоспроможність є вагомим фактором, який впливає на розвиток національної економіки та її сегментів, у тому числі харчової промисловості, а ринкове середовище продовольчих товарів не може ефективно функціонувати без розвинутих форм конкуренції. Поняття конкурентоспроможності у економічній теорії є фундаментальним та забезпечує розвиток ринкових відносин у макроекономічному середовищі. Доведено, що конкурентна боротьба на ринку харчових продуктів достатньо часто буває жорстокою та агресивною, у якій виживають достатньо сильні суб'єкти господарювання, тому стратегічно важливо щоб суб'єкти харчової промисловості було готові до підприємницького протисто-

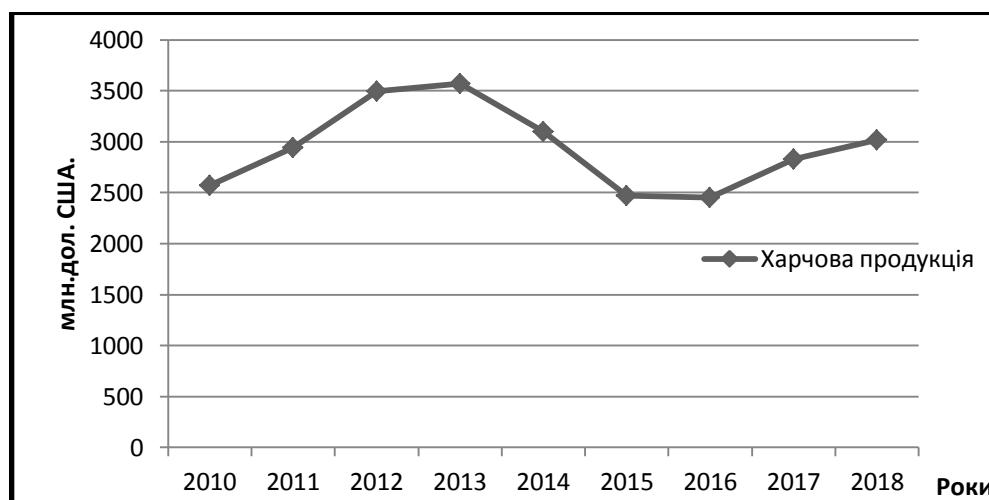

Рис. 2. Динаміка експорту готової харчової продукції за період 2010-2018 рр., млн. дол. США

яння, боротьби, змагання та мали відповідні рівні конкурентоспроможності і значні конкурентні переваги, яка на національну ринку, так і на міжнародному. Проблеми конкуренції у харчовій промисловості правомірніше розглядати з боку впливу на процеси конкуренції, яке

ототожнюють з поняттям управління конкуренцією, а також з позиції розвитку можливостей суб'єктів харчової галузі, які приймали участь у конкуренції та питаються посилювати своє конкурентне становище у ринковому середовищі під впливом різноманітних факторів та явищ.

Список використаних джерел:

1. Мельник Ю.М. Теоретико-методологічні засади регулювання розвитку промисловості у національній економіці : монографія. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 365 с.
2. Інноваційна економіка : теоретичні та практичні аспекти : [монографія] / Вип. 1; за ред. д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова. Херсон : Гринь Д.С., 2016. Вип. 1. 854 с.
3. Побережець О.В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислового підприємства : монографія. Херсон : Видавництво: Гринь Д.С., 2016. 500 с.
4. Губарь О.В. Конкурентоспроможність харчової промисловості України в умовах євроінтеграційних процесів. *Економічний вісник*. 2015. № 4. 82–87.

References:

1. Melnyk Yu.M. (2019). *Teoretyko-metodologichni zasady reguluvannya rozvytku promyslovosti u nacionalnij ekonomici* [Theoretical and methodological principles of regulation of development of industry in the national economy]. Kherson : OLDI PLUS. (in Ukrainian)
2. Maslennikov Ye.I. (2016). *Innovatsiina ekonomika : teoretychni ta praktychni aspekty* [Innovation economy : theoretical and practical bases]. Kherson : Hryn D. S. (in Ukrainian)
3. Poberezhets O. V. (2016). *Theoretical-methodological and practical principles of the research of the system of management of the results of activity of an industrial enterprise*. Kherson : Publishing house: Hryn D.S. (in Ukrainian)
4. Gubar O.V. (2015). *Konkurentospromozhnist xarchovoyi promyslovosti Ukrayiny v umovax yevrointegracijnyx procesiv* [Competitiveness of the food industry of Ukraine in the conditions of European integration processes]. *Economic Bulletin*, 4, 82-87. (in Ukrainian)